

**Seminari de teories i recerques antropològiques
avançades**

Codi: 101256
Crèdits: 12

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	4	1

Professor/a de contacte

Nom: Isabel Graupera Gargallo
Correu electrònic: Isabel.Graupera@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No hi ha pre-requisits

Objectius

L'objectiu és revisar i analitzar propostes teòriques i metodològiques des d'una perspectiva antropològica, així com la seva aplicació en tres àmbits:

1. El patrimoni cultural
2. El turisme cultural
3. L'antropologia històrica

Mitjançant una síntesi històrica de la museologia, de les polítiques de la memòria històrica, la visita a diferents col·leccions i centres d'interpretació del patrimoni, l'estudi de casos, el disseny de projectes culturals, el suport de lectures, la participació a classe i el treball en grup, els estudiants assoliran un coneixement bàsic sobre la pràctica professional dels antropòlegs en l'àmbit del patrimoni en un sentit ampli. Uns recursos que cal tenir en compte per a possibles sortides professionals.

Competències

Antropologia Social i Cultural

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Valorar els problemes epistemològics i metodològics que comporta la dialèctica entre particularisme i comparació.
- Valorar en termes teòrics, metodològics i ètics les recerques antropològiques encaminades a objectius bàsics o orientades a la intervenció.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els codis ètics vigents al treball de camp etnogràfic.
2. Classificar i definir els diferents procediments de comparació transcultural.
3. Contextualitzar la recerca feta en relació amb l'estat de la teoria antropològica corresponent.
4. Discriminar els aspectes metodològics específics de les recerques bàsiques.
5. Distingir especificitat etnogràfica i definicions teòriques de dominis i conceptes en els processos comparatius.
6. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics.
7. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
8. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
9. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
10. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
11. Pensar críticament i intentar evitar les projeccions etnocèntriques en la construcció de teoria.
12. Reconèixer les implicacions ètiques de les recerques encaminades a objectius bàsics.
13. Reconèixer les implicacions ètiques de les relacions etnològiques entaulades durant les pràctiques de treball de camp.
14. Relacionar els elements i factors que intervenen en el desenvolupament dels processos científics.
15. Resumir les característiques d'un text escrit en funció dels propòsits comunicatius.
16. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

El *Seminari de teories i recerques antropològiques avançades* es dividirà en **tres blocs temàtics: patrimoni, turisme cultural i memòria oral**. El primer d'ells el dedicarem a fer una primera aproximació al món del patrimoni i a la relació d'aquest amb l'antropologia i els antropòlegs avui. El patrimoni cultural està experimentant canvis significatius, els quals propicien que s'ampliï la mirada sobre aquest àmbit de treball i que la seva gestió sigui avui més complexa. Nous professionals emergeixen en l'escenari de la gestió cultural com a mostra del desbordament de les fronteres tradicionals entre disciplines. D'altra banda, la irrupció en els darrers temps del concepte de "patrimoni immaterial" -una idea que està en l'ADN de l'antropologia social i cultural- permet entreveure tot un camp de desenvolupament professional pels antropòlegs.

Aquest primer bloc també tindrà una finalitat metodològica que ens permetrà afrontar el treball final: revisarem el disseny i les fases d'un projecte cultural. És una forma de dotar de recursos als estudiants perquè puguin assolir el nivell tècnic necessari per superar el treball final de l'assignatura. Una característica fonamental d'aquest seminari és que constitueix un espai pel debat i per l'intercanvi de visions sobre l'encaix de l'antropòleg en l'àmbit de la gestió cultural i sobre l'aportació de l'antropologia a la museologia i a la gestió cultural. De fet, el món del patrimoni cultural és un dels camps d'actuació clàssics dels professionals de l'antropologia. El seu treball es desenvolupa principalment en museus, en centres d'interpretació i en l'administració pública sense oblidar les iniciatives d'àmbit privat, cada cop més nombroses.

El segon bloc de l'assignatura tractarem un fenomen d'abast global molt lligat al patrimoni: el turisme cultural. Recentment, s'ha reconegut el paper que el turisme ha de tenir en el desenvolupament sostenible. De fet, el 2017 es va fixar en l'agenda de Nacions Unides com a l'*Any Internacional del Turisme Sostenible per al*

Desenvolupament i es van engegar una sèrie de campanyes i iniciatives per promoure el turisme com un instrument positiu per eradicar la pobresa. És, per tant, un bloc temàtic que, per coherència, també hem d'abordar.

Finalment, en el darrer bloc ens centrarem en el debat sobre l'ús i la naturalesa de la història en projectes memorialístics. Gràcies a les fonts orals s'han pogut recollir i analitzar relats individuals com a part d'una memòria col·lectiva per tal d'explicar i comprendre millor la vida de les comunitats i com aquesta s'ha anat transformant. D'aquesta manera, la memòria oral és un testimoni del passat recent i conforma una font primària per a l'estudi de les transformacions socials. Dit d'una altra manera, parlar de memòria és parlar d'identitat, i la imatge de la identitat es conforma des de la percepció interior i des de la visió exterior. Les polítiques públiques de memòria esdevenen una construcció conscient d'aquesta identitat per explicar-nos de portes endins i també de cara l'exterior. L'antropologia no és aliena a aquesta metodologia perquè, de fet, la incorpora en la seva praxi.

Temari

BLOC 1 | PATRIMONI

Patrimoni cultural

- Una aproximació al patrimoni des de l'antropologia
- Què és el patrimoni cultural?
- Museus: orígens, història i funcions actuals

Patrimoni immaterial

- La construcció social del patrimoni immaterial
- Documentació i difusió del patrimoni immaterial
- Com es comunica el patrimoni immaterial?

El projecte, una eina de treball de la gestió cultural

- El disseny de projectes culturals
- Fases d'elaboració d'un projecte cultural
- Avaluació dels projectes culturals

BLOC 2 | TURISME CULTURAL

L'Antropologia del turisme

- El binomi del patrimoni i el turisme
- Breu història del turisme cultural
- Geografia mundial del turisme fordista
- Turisme i desenvolupament local

Models de turisme: els aspectes socioculturals

- Usos socials i polítics del turisme cultural
- Turisme urbà: la tematització de la ciutat

- Turisme rural, medi ambient i rutes culturals
- Les imatges i les identitats: la construcció dels símbols culturals

BLOC 3 | MEMÒRIA ORAL

Les fonts orals: memòria i representació

- Memòria històrica i relat col·lectiu: polítiques públiques de memòria
- L'entrevista d'Història oral i les seves representacions
- La gestió de col·leccions d'història oral online en una perspectiva comparada
- Disseny de projectes d'història oral des d'una perspectiva antropològica

Metodologia

Tipus: Autònomes

Elaboración de ensayos individuales que sintetecen de manera crítica los grandes temas discutidos durante el curso, incluidos los presentados por los distintos grupos	40	1,6	RA311, RA007, RA008, E05.02, E05.03, E05.06, E09.02	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Lectura individual de textos para su debate posterior en grupo y su exposición en el aula	60	2,4	RA041, RA029, RA005, RA007, RA075, E05.02, E05.06, E09.02	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Lectura individual de textos y síntesis de temas básicos y/o problemáticos para su discusión en el aula	50	2	RA311, RA041, RA029, RA005, RA007, E05.02, E05.06, E09.03	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina

Tipo: Dirigidas

Asistencia a conferencias, con preparación previa a la orientación teórica y discusión posterior	18	0,72	RA029, RA160, RA059, RA075, E05.02, E05.07 ,E09.03	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Clases teóricas , discusión de lecturas comunes y presentación de trabajos de grupo	45	1,8	RA041, RA160, RA059, RA008, RA075, E05.03, E05.06	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Propuesta de lecturas a realizar por cada grupo, en su contexto disciplinar, y articulación con las lecturas realizadas por los otros grupos	13	0,52	RA041, RA160, RA075, E05.02, E05.06, E09.01, E09.02, E09.03	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Propuesta de los textos de lectura general, en su contexto teórico y metodológico	12	0,48	RA041, E05.02, E05.06, E09.01, E09.02, E09.03	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Tutorías por grupo	12	0,48	RA029, RA160, RA075, E05.02, E05.06, E09.01	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina
Tipo: Supervisadas				
Elaboración de trabajos de grupo y preparación de un ppt o de un documento audiovisual para su presentación en el aula	50	2	RA311, RA041, RA007, RA059, RA008,	<ul style="list-style-type: none"> • Modifica • Elimina

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Assistència a conferències, amb preparació prèvia a l'orientació teòrica i discussió posterior	18	0,72	1, 4, 7, 9, 11, 13, 14
Classes teòriques, discussió de lectures comunes i presentació de treballs de grup	45	1,8	1, 3, 6, 7, 12, 14, 16
Proposta de lectures a realitzar per cada grup, en el seu context disciplinar i articulació amb les lectures realitzades pels altres grups	13	0,52	2, 3, 4, 5, 11, 14, 16
Proposta dels textos de lectura general, en el seu context teòric i metodològic	12	0,48	2, 3, 4, 5, 11, 16
Tutories per grup	12	0,48	1, 2, 3, 4, 9, 14
Tipus: Supervisades			
Elaboració de treballs de grup i preparació d'un ppt o d'un document audiovisual per a la presentació a l'aula	50	2	6, 7, 10, 14, 16
Tipus: Autònomes			
Elaboració d'assajos individuals que sintetitzin de manera crítica els grans temes discutits al llarg del curs, inclosos els presentats pels diferents grups.	15	0,6	3, 4, 5, 6, 8, 10, 12
Lectura individual de textos i síntesi de temes bàsics i/o problemàtics per a la discussió a l'aula	40	1,6	4, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16
Lectura individual de textos per al seu debat posterior en grup i exposició a l'aula.	45	1,8	3, 4, 5, 8, 9, 14, 15, 16

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura serà **continuada** i s'organitzarà en **tres mòduls**:

1. Presentació i defensa d'un projecte vinculat amb el temari [50% de la nota]

Observacions

Aquest treball es farà en grup i és **obligatori**. L'estudiant no podrà superar l'assignatura sense haver lliurat el guió del projecte en la data fixada. A més, caldrà comptar amb el vist-i-plau de la professora i haver fet la defensa del projecte davant la resta de companys.

Per conduir el projecte es farà un seguiment del procés de treball del grup en diverses tutories que anirem programant al llarg del semestre. El projecte es presentarà en dos formats: un treball escrit (1) i una presentació en format digital (2)

2. Casos pràctics i activitats de participació [25% de la nota]

En el decurs del quadrimestre es plantejaran a classe un seguit de casos pràctics i/o activitats per resoldre en grup.

Observacions

La pauta de realització de les diferents activitats es concretarà a classe i el producte resultant es presentarà davant els companys.

3. Lectures obligatòries [25% de la nota]

Observacions

El llistat de lectures es facilitarà a principi de curs i es posarà a disposició dels alumnes a través del servei de copisteria de la Facultat.

Per tant, la nota final de l'assignatura serà el resultat de fer la mitja aritmètica entre les qualificacions dels tres blocs, ponderats de la següent manera: bloc 1, 50%, bloc 2, 25% i bloc 3 25%.

Metodologia de treball

Cada bloc implicarà una sèrie de pràctiques, aquestes es podran concretar en la ressenya de lectures o exercicis de classe. L'assignatura vol propiciar la reflexió crítica a partir de la lectura de textos signats per especialistes, però alhora vol fomentar una producció, sobretot, pràctica. És per aquest motiu que tot el que tractarem a classe s'ha de poder concretar en iniciatives que passin també per propostes projectuals o formals, ja sigui en la resolució de casos (pràctiques d'aula), o en el treball final.

El treball per part dels estudiants consistirà en: participar a classe; mostrar una actitud proactiva com a membres del grup amb una clara implicació individual en el projecte final; realitzar les pràctiques d'aula, llegir en la data prevista els textos que caldrà ressenyar; i en lliurar puntualment els corresponents comentaris individuals.

Reavaluació

Seràn recuperables les ressenyes de les lectures obligatòries i el treball en grup, però **no** les activitats guiades de participació a classe.

La data de la prova de reavaluació, serà el dia fixat per la Facultat.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació i defensa d'un projecte cultural [treball en grup]	50%	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16
Presentació i defensa de les pràctiques de classe [treball en grup]	25%	15	0,6	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16
Realització de recempcions sobre les lectures de cada un dels blocs [treball individual]	25%	25	1	2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16

Bibliografia

PATRIMONI CULTURAL

- BALLART, J.; JUAN, J. *Gestión del patrimonio cultural*. Barcelona: Ariel, 2010.
- CANO, J.M. *Turismo cultural. Manual del gestor de patrimonio*. Córdoba: Almuzara, 2005.
- DEL MÁRMOL, C.; FRIGOLÉ, J.; NAROTZKY, S. (eds.). *Los lindes del patrimonio. Consumo y valores del pasado*. Barcelona: Icaria, 2010.
- HERNÁNDEZ, F. *El patrimonio cultural: la memoria recuperada*. Gijón: Trea, 2002.
- QUEROL, M.Á. *Manual de gestión del patrimonio cultural*. Madrid: Akal, 2010.
- ROSELLÓ, D. *Diseño y evaluación de proyectos culturales*. Barcelona: Ariel, 2008.
- SANTACANA, J.; HERNÁNDEZ, F.X. *Museología crítica*. Gijón: Trea, 2006.
- SANTACANA, J.; LLONCH, N. (eds.). *El patrimonio cultural inmaterial y su didáctica*. Gijón: Trea, 2015.
- VVAA. *El patrimonio cultural inmaterial. Definición y sistemas de catalogación*. Murcia: Comunidad Autónoma de la Región de Murcia, 2008.

TURISME CULTURAL

- BARRADO, D.A.; CALABUIG, J. *Geografía mundial del turismo*. Madrid: Editorial Síntesis, 2001.
- DONAIRE, J.A. *Turismo cultural. Entre la experiencia y el ritual*. Bellcaire d'Empordà: Edicions Vitel·la, 2012.
- FONT, J. (coord.). *Casos de turismo cultural. De la planificación estratégica a la gestión del producto*. Barcelona: Ariel, 2004.
- HERRERO, L.C. *Turismo cultural: el patrimonio histórico como fuente de riqueza*. Valladolid: Fundación del Patrimonio Histórico de Castilla y León, 2000.
- LAGUNAS, D. (coord.). *Antropología y turismo. Claves culturales y disciplinares*. México: Plaza y Valdés, 2007.
- MIRALLES, J.; ROSSELLÓ, A. *El turismo sostenible com a eina de cooperació per al desenvolupament. Experiències a Amèrica Central*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2009.
- NEL·LO, M.G.; FONT, A. (eds.). *Anudar red. Temas pendientes y nuevas oportunidades de cooperación en turismo*. Quintana Roo, Tarragona, Cancún: Universidad de Quintana Roo, Universitat Rovira i Virgili, Universidad del Caribe, 2017.
- RAMOS, M. *El turismo cultural, los museos y su planificación*. Gijón: Trea, 2007.
- SANTANA, A. *Antropología y turismo, ¿Nuevas hordas, viejas culturas?* Barcelona: Ariel, 2006.

MEMÒRIA ORAL

- BERTAUX, Daniel. *Los Relatos de vida: perspectiva etnosociológica*. Barcelona: Bellaterra, 2005. (Serie general universitaria; 48). ISBN 847290296X.
- "El enfoque biográfico: su validez metodológica, sus potencialidades". *Proposiciones*. (març 1999), núm. 29, pp. 1--22.
- Bertaux, Daniel (1989) "Los Relatos de Vida en el Análisis Social". *Historia y Fuente Oral*. (1989), núm. 1, pp. 87--96
- CANDAU, Joël. 2002. *Antropología de la memoria*. Buenos Aires: Nueva Visión
- COELLO DE LA ROSA, Alexandre & Mateo Dieste, Josep Lluís. 2015. "¿Antropología vs. Historia? Una incómoda pareja de baile", *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, 20-2, pp. 4-18

- FEIXA PÀMPOLS, Carles. *La Ciutat llunyana: una història oral de la joventut a Lleida: 1931-- 1945* [Lleida]: Diari La Mañana:, DL 1992. (Col·lecció Josep Lladonosa).
- INIESTA, Montserrat. "Historias de vida y ciencias sociales. Entrevista a Franco Ferrarotti". [Recurs electrònic]. *Periferia: revista de recerca i formació en antropologia*. (desembre 2006), núm. 5, pp. 1--14. ISSN: 1885--8996.
- "La imaginación autobiográfica". [Recurs electrònic]. *Periferia: revista de recerca i formació en antropologia*. (desembre 2006), núm. 5, pp. 1--44. ISSN: 1885--8996.
- FERRANDO PUIG, Emili. *Fuentes orales e investigación histórica: orientaciones metodológicas para crear fuentes orales de calidad en el contexto de un proyecto de investigación*. Barcelona: Ediciones del Serbal, 2006. (Res publica; 10). ISBN 84--76285000.
- FERRAROTTI, Franco. "Las historias de vida como método". [Recurs electrònic]. *Acta Sociológica*. (setembre--desembre 2011), núm. 56, pp. 95--119. ISSN 0186--6028. [Traduït de l'italià]. [<http://www.revistas.unam.mx/>](http://www.revistas.unam.mx/)
- FOLCH MONCLÚS, Rafel. "Cultura popular, patrimoni i etnologia. La recerca en el marc de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya". [Recurs electrònic]. *Papers de l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural*. (2009), núm. 1, pp. 1--38. ISSN 2013--5998. < <http://www.icrpc.cat/ca/publicacions/papers.html>>.
- FRASER, Ronald. *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros: historia oral de la Guerra Civil Española*. Barcelona: Crítica, 2007. ISBN 8484328740.
- "La historia oral como historia desde abajo". *Ayer*. (1993), núm. 12, pp. 79--92. ISSN: 1137--2227.
- FRIEDMAN, Jonathan. [1994] 2001. *Identidad cultural y proceso global*. Buenos Aires: Amorrortu Editores
- GRELE, Ronald. "La historia y sus lenguajes en la entrevista de Historia Oral: ¿quién contesta las preguntas de quién y por qué?". *Historia y Fuente Oral*. (1991), núm. 5, pp. 111--129. ISSN 0214--7610.
- HAMMER, Dean; WILDAVKY, Aaron. "La entrevista semi--estructurada de final abierto: aproximación a una guía operativa". *Historia y fuente oral*. (1990), núm. 4, pp. 95--116. ISSN 0214--7610.
- INIESTA, Montserrat. "Àgors <<Glocals>>. Museus per a la seva mediació: història, identitats i perplexitats". *Mnemòsine. Revista Catalana de Museologia* (2006), núm. 3, pàg. 35--50. ISSN 2385--801X.
- PAGE, Shannon. "El participante invisible: el papel del transcriptor". *Historia, antropología y fuentes orales*. (2002) núm. 28, pp. 153--164. ISSN 1136--1700.
- PRAT, Joan [coord.]. *I... això és la meva vida: relats biogràfics i societat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2004. (Temes d'etnologia de Catalunya; 9). ISBN 84--393--5775--3.
- THOMPSON, Edward P. [1994] 2000. "Historia y antropología", Edward P. Thompson, Barcelona: Agenda para una historia radical Crítica/Historia y Teoría, pp. 15-43.
- VANSINA, Jan. 1968. *La tradición oral*. Cerdanyola: Labor (Nueva Colección Labor 22).
- VIAZZO, Pier Paolo. 2003. *Introducción a la antropología histórica*. Lima: Pontificia Universidad Católica del Perú.